

הרב אברהם אביש צינווירט
מח"ס שולחן ערוך הזוהר, אבן השהם ועוד, ירושלים

אבן השהם – סימן יא : דיני חוטי הציצית

בעמודים הבאים מובא תדפיס מתוך הספר אבן השהם מאת הרה"ג אברהם אביש צינווירט. הדברים מודפסים ברשותו של הרה"ג המחבר שליט"א.

לתדפיס זה, אנו מקדימים פסקה הנוגעת לענייננו מתוך הסכמת הגרמ"מ שפרן שליט"א לחיבורו של הרב צינווירט על ספר צוואת הריב"ש:

וזאת צריך למינדע העוסקים בספרים אלו, שספרי קבלה [...] מסבירים לפעמים מצות שאינם נוהגים בזמן הזה, ואין כוונתם שנוהג בזמן הזה. או להיפך, מסבירים מצות שחיובם הוא גם בזמן הזה אלא שאי אפשר לקיימם משום שנשתכח איך לקיימם [כגון תכלת], ומסבירים שעפ"י סוד יש סיבה בעולמות העליונים שא"א לקיים המצוה בזמן הזה. שאם א"א לקיימם למטה בעולם המעשה ע"כ שיש סיבה לזה למעלה, אבל ודאי אם יתהווה מצב שיהיה אפשר לקיים אותה מצוה, הרי זה סימן שהשתנה ההשפעה בזה גם למעלה, וודאי שחייבים לקיים המצוה. מנחם מנדל הכהן שפרן

אבן

הלכות ציצית סימן יא

השהם

נג

סימן יא דיני חוטי הציצית

א. שני מיני (א) ציציות הם הא' מלבן ותכלת כמו שהיה בזמן שבית המקדש קיים, והב' כולו לבן כמו שאנו נוהגים עתה בזמן הזה (שער הכוונות ריש דרוש ד' מדרושי הציצית דף ו' ט"א).

ב. גם בזמן הזה שאין לנו תכלת אין התכלת מעכב את הלבן כנזכר במשנה (מנחות דף נח ע"א) והלבן לבדו הוא מצוה גמורה מן התורה (שם דף ו' ט"ג).

ג. צריך שיהיו (ב) החוטין (ג) כפולים ושזורים (ד) זה הוא לעיכובא (שם דף ו' ט"ז).

פתוחי חתם

ונתגלים, ולפיכך אין תליית הציציות ניכר אלא בסיוס הטלית במקום החזה, ועוד כי שם במקום החזה מתגלה היסוד דאבא המאיר אור גדול גם הוא צאלו הציציות וע"י כך מתלבנים ומתגלים, וע"ש בשה"כ דרוש ב' מדרושי הציצית דף ד' ט"ד.

(א) שני מיני ציציות הם שניהם הם ממוחין דאימא לצד לא מאבא, אלא שהציציות דתכלת ולבן הוא יוצא ממוח חכמה דאימא (אשר בתחלה היה בינה דאבא) ולכן היה נוהג בזמן שנית המקדש קיים, אצל ציצית הלבן שאנו נוהגים בו היום הוא מד' מוחין הכלולים ביניה דאימא (שהיא עזמה בינה דאימא בתחלה) וזהו הטעם שאין לנו תכלת בזמן הזה, כי אחר החורבן אין אנו משיגין רק עד מוח בינה דאימא ולא יותר, ע"ש בשה"כ דרוש ד' דף ו' ט"א וט"ג.

(ב) צריך שיהיו החוטין כפולים ושזורים כדמני בספרי (סוף פ' שלח טו לח) ונתנו על ציצית הכנף פתיל

יהיו בגדיך לבנים (קהלת ט' ח') אלו ציצית ע"כ, וכן כתב בתרומת הדשן (סוף תשובה מו) וז"ל ולא נהגין כלל האידנא בשום מקום רק בציציות שהן לבנים ולא זבועים, ואפילו בטלית קטן שהוא ממייני זבועים לא ראיתי מימי אחד שהיה מוויץ רק בציצית לבן ולא זבוע עכ"ל, והטעם כתב הב"ח (סוף סימן כד) ע"ש הכתוב (דניאל ז' ט') לזושיה כתלג חור, וכ"כ הרמ"א (בסימן ט' סעיף ה') לעשות הציצית רק לבנים אפילו בטלית קטן ממייני זבועים, אבל המחבר בשו"ע שם כתב לעשות הציצית מצבע הטלית, וכתבו האחרונים שם שראוי למדקדק לעשות טלית קטן לבן וציצית לבנים כדי לצאת אליבא דכו"ע, גם משום דכתיב (דניאל ז' ט') לזושיה כתלג חור, וכמ"ש הב"ח סוף הלכות ציצית.

(ב) יהיו לבנים והטעם עפ"י הסוד כי הציציות הם שחורות, ואינם ניכרות ונגלות עד הגיעם אל החזה דז"א, ושם הוא מקום גילוי החסדים, והם מאירים צאלו הציציות ומלבינים אותם ואז הם ניכרים

נד אבן הלכות ציצית סימן יא **הש"ה**

ד. ענין תליית הציציות בארבע כנפות הטלית, לא ירחיק (ה) מקשר (ו) גודל כלפי מעלה, ולא יקרב כלפי מטה פחות (ז) משלש אצבעות (שער הכוונות דרוש ב' מדרושי הציצית דף ה ט"א).

פתוחי חתם

וכן משמע בהשגת הראשון (בהלכות ציצית פ"א ה"י), וכן משמע בשו"ע סעיף ג', וכן כתב המג"א בפירושו בס"ק ג', אבל הב"ח וכן הא"ר (סעיף ב' אות ב') מכשירין כדיעבד.

(ה) לא ירחיק מקשר גודל ב' ו"א יקרב ב' ה"ה הלשון ק"ק להבין, והכוונה היא שלא יעשה נקב לתליית הציצית לא למטה מכשיעור קשר גודל (והטעם משום שגאמר על הכנף ואם היה למטה ממלא קשר אגודל היה תחת הכנף), ולא למעלה משלש אצבעות (והטעם דלא מיקרי כנף הבגד אלא בגד והתורה אמרה על כנפי בגדיהם), ומקור הדינים האלו הם במס' מנחות (דף מא ע"ב ודף מז ע"א) וכן פסק בשו"ע סעיף ט', ועיין הגירסא בעולת תמיד ענין הציצית דף כא ע"ב ח"ל אין ראוי להטיל ציצית רק למעלה מקשר גודל ולמטה מג' אצבעות.

(ו) מקשר גודל ב' וטעם הדבר עפ"י הסוד כי קדר האצבעות כך הם, גודל חסד, אצבע גבורה, אמה ת"ת, קמיצה נחם, זרת הוד, והנה כשחוזרים החסדים לעלות מן היסוד למעלה להגדיל הז"א אז מסתלקת ההארה והמיתוק של הגבורות אשר שם, וכשעולים החסדים מחמתקים ג' גבורות חג"ת, והנה הת"ת ממתקת ב' פעמים

תכלת, טווי ושזור, לכן מנין הרי אתה דן הואיל ואמרה תורה מן תכלת ומן לבן, מה תכלת טווי ושזור אף לכן טווי ושזור עכ"ל הספרי, וכן פסק בשו"ע סעיף ב', ועי"ש בביאור הלכה (נד"ה וזריזין) דלכל הפוסקים די שיהיה שזור לשנים, ולמנוה מן המובחר (עיין שם בארצות החיים) י"א שיהיה כל חוט כפול שמונה, וכ"כ המיד"א בשירי ברכה והביא רמז לזה עפ"י קבלה, וכן האריך בזה הבן איש חי (שנה א' פ' נח אות י') בכמה רמזים עפ"י קבלה, אבל הרמז"ם (בפ"א מהלכות ציצית הלכה י') ס"ל דאין צריך להיות דוקא שזורין.

(ג) שיהיו החוטין כפולים ושזורים והטעם עפ"י הסוד כי מן החסדים והגבורות של המוחין דאימא הנקרא דעת דאימא אינם יוצאין ציטות בפני עצמן כי הם נכללין בשני המוחין העליונים, וזהו הטעם שצריך שיהיו החוטין כפולים ושזורים והוא כי הם צחי' חסדים וגבורות אשר אינם נחשבים למוחין בפני עצמן אבל נכללין בעליונים, ולהורות זה צריך להיותם כפולים ושזורים יחד, עי"ש בשה"כ דרוש ד' מדרושי ציצית דף ו' ט"ב ובפע"ח שער הציצית פ"ד דף טו ט"ד.

(ד) ודבר זה הוא לעיבובא כי הוא דבר תורה כנ"ל (נד"ה צריך שיהיו),

אבן

הלכות ציצית סימן יא

השהם

נה

ה. שלש האצבעות (ח) האלו הם אמה וקמיצה וזרת (טז).

ו. קשר גודל הוא חציו של גודל כי הגודל אין בו אלא שני קשרים (טז).

ז. הג' אצבעות נמדדות ברחבן ולא באורכן, ומלא קשר גודל הוא לאורכו (טז).

ח. ענין עשיית הציצית כפי מנהג מורי ז"ל. הנה צריך הציצית לעשותו שלישי אחד (ט) גדיל (י) ושני שלישים ענף, ואמנם הגדיל יעשהו (יא) חוליות חוליות

פתוחי התם

זהג"ה סעיף ט', וכתב שם השערי תשובה ס"ק ו' דהרב ז"ל מפרש כספיקת המוספות דמודדין הגודלין במקום הקצר, והם חד שיעורא כמו הג' אצבעות אמה וקמיצה וזרת במקום הרחב, והציאור הלכה (בד"ה היינו גודלין) פירש דהרב ז"ל חושש לסברת הרוקח וסיעמו דס"ל דל"ל דוקא טוך שלש אצבעות קודם השלמתם, ולכן החמיר למדוד עד ג' אצבעות האלו כדי ללאת אלביא דכו"ע.

(ט) **שליש אחד גדיל ושני שלישים ענף** כמ"ש במס' מנחות דף לט ע"א, (גדיל הם הכריכות, ענף הם חוטין נפרדים היוצאים מן הכריכות), וכן פסק בשו"ע סעיף יד (ועי"ש ברמ"א), והטעם כמ"ש בגמ' (שם) שזהו גוי הציצית.

(י) **גדיל בו' ענף** והטעם עפ"י הסוד הוא לפי שכיון שהציצית הוא לזורך הנוק', והנה מקומה הוא במזה דז"א שהוא בסוף שליש העליון דת"ת שבו, וכנגדו יעשה שליש אחד גדיל, וכנגד שני שלישים התחתונים דת"ת אשר שם היא הנוק' יעשה שם שני שלישי ענף, עיין בשה"כ ריש דרוש ו' מדרושי הציצית דף ז' ט"א.

ולכן כולו נמתק, והגזורה אובדת את המיתוק שלה, והחסד להיותו נחי' החסד שבגזירות לכן רק חציו העליון נמתק ונמצא כי הוא ממוצע (צין גזורה לת"ת כי גזורה אינה נמתקת והת"ת כולו נמתק), ולכן אנו הולכין אחר המיצוע שהוא החסד, ולכן לא ירחיק אלא כקשר גודל שהוא חציו של גודל שהוא חציו הממוחק, עיין בשה"כ דרוש ב' מדרושי הציצית דף ה' ט"א ובעולת תמיד ענין הציצית דף כ"א ע"ב.

(ז) **פחות משליש אצבעות** והטעם לפי הסוד לפי שלמעלה ממקום זה אעפ"י שנתגלו החסדים עם כ"ו עדיין לא נמתקו הגזורות, וע"כ אין הציציות מתגלות אלא בג' אצבעות התחתונות שהם ענין ג' גזורות הממוחקות עם החסדים אשר שם, עיין בשה"כ דרוש ב' מדרושי ציצית דף ה' ט"א ובעולת תמיד ענין הציצית דף כ"א ע"ב.

(ח) **שליש האצבעות בו' אמה** וקמיצה וזרת (הטעם עפ"י הסוד עיין מ"ש לעיל בד"ה פחות), ועיין ברמז"ם (הלכות ציצית פ"א הלכה ו') דהשלש אצבעות הם גודלין, וכ"כ בשו"ע

נו אבן הלכות ציצית סימן יא השהם

כל חוליא מג' כריכות, ובתחילה יקשור שני קשרים סמוך לכנף ויכרוך ז' כריכות, ויקשור שני קשרים אחרים ויכרוך ח' כריכות, ויקשור שני קשרים אחרים ויכרוך י"א כריכות, אח"כ יקשור שני קשרים אחרים ויכרוך י"ג כריכות ויקשור שני קשרים אחרים, והרי הם (יב) ט"ל כריכות כמספר יהוה אחד. (שס ריש דרוש ו' מדרושי הליגית דף ז' ט"א).

ט. יכרוך באחד עד שיהיה שלישי אחד גדיל ושני שלישים ענף, ויסמן אותו החוט בקשר אחד שיקשור בסופו כדי שלעולם יכרוך בו החוליות כולם, גם ישים (יג) סימן בד' חוטין שהם מצד אחד של הנקב שלעולם יהיו באותו צד (פע"מ שער הליגית ריש פרק א' דף יד ט"ב).

י. בענין קשירת ראשי כל חוט וחוט של הציצית כדי שלא יתפרדו משזירתן ראיתי למורי ז"ל שלא היה מוחה בזה אף כי יש בזה (יד) מפקפקין, ואדרבה נ"ל שהיה חפץ (טו) בקשירת ראשיהם (שער הכונות דרוש ו' מדרושי הליגית דף ז' ט"ב).

פתוחי חתם

(יא) יעשהו חוליות חוליות כו' לפי מנהג הרב ז"ל נמלא שהם י"ג חוליות (של ג') והוא כמ"ש במס' מנחות (דף לט ע"א) דלא יוסף על י"ג חוליות כנגד שבעה רקיעים וששה אורין שביניהם, וכוזה"ק פ' פנחס (דף רכח ע"א) כתב די"ג חוליות הם כנגד י"ג מילין דרחמי, ומ"ש הרב ז"ל לעשות חוליות, הוא כמ"ש הרמב"ם (צפ"א מהל' ציצית ה"ט) דמנהגינו לעשות חוליות כמ"ש בזמן שהיה תכלת, אבל בטור כתב שבזמן הזה אין לדקדק בחוליות.

(יג) ישים סימן בצד אחד כו' דלא אנו יודעים בודאי שכל ד' ראשים שהם מצד אחד לקשר הם חלוי חוטיים ואין בהם חוט אחד שלם, והלכך אם נפקדו ב' ראשים מצד אחד כשר, דהא ודאי אינם חוט אחד אלא משני חוטיים, והרי נשאר מכל אחד הראש הב' שהוא יומר מכדי ענינה, וכמ"ש בב"י (בסימן י"ב) שמטעם זה אנו נוהגים לדקדק כך בעת עשיית הליגית, וכ"כ בשו"ע שם סעיף א'.

(יב) והרי הם מ"ל כריכות הם נמי ט"ל אוחיות שיש בזה"ה דהיי"ן בפשוט ומילוי ומילוי המילוי (אה"ה), א"ף הה יוד הה, א"ף ל"מד פא, הה הה, יוד ויו ד"ת, הה הה) לפי שסוד הליגית הוא בזה"ה דהיי"ן שהוא בגימטריא קנ"א, כמנין כנף עם הכולל, עיין

(יד) יש בזה מפקפקין כמ"ש המג"א (בס"ק כג) בשם הלבוש דהוי כמוסיף על הקשרים.

(טו) שהיה חפץ בקשירת ראשיהם וכמ"ש הרוקח

בגימטריא קנ"א, כמנין כנף עם הכולל, עיין

אבן

הלכות ציצית סימן טז

השם

נז

יא. גם ראיתי למורי ז"ל שבציצית קטן היה עושה (טז) שני נקבים סמוכים זה לזה כעין נקודת צירי בכל כנף מארבע כנפות הטלית (קטן) והיה מוציא חוטי הציצית דרך שני הנקבים ההם, באופן שיהיו שני קצוות חוטי הציציות מתגלים בצד אחד החיצון, וסברא זו הביאה בספר (יז) האגור, אבל מורי ז"ל לא היה עושה כן (יח) אלא בציצית קטן ולא בגדול (טס).

* * *

"...וּנְתַנּוּ עַל צִיצֵת הַכֶּנֶף פֶּתִיל
תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצֵת וּרְאִיתֶם
אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה'
וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם..."
(במדבר טו, לח-לט)

"וראיתם אותו וזכרתם את כל
מצות ה' – שקולה מצוה זו כנגד
כל המצות כולן.
ותניא אידך: וראיתם אותו
וזכרתם... ועשיתם – ראייה מביאה
לידי זכירה, זכירה מביאה לידי
עשייה. ורשב"י אומר: כל הזריז
במצוה זו – זוכה ומקבל פני
שכינה..."
(מנחות מג ע"ב)